Taika

KENTTÄOPAS TAIKASIENIVALOKUVAAJILLE

LUKIJALLE

Taikasienten valokuvaus on monipuolinen ja kiinnostava harrastus, joka tarjoaa ehtymättömästi elämyksiä sekä vasta-alkajalle että pidemmälle ehtineelle harrastajalle.

Tämä opas tarjoaa selkeästi rajatun, kattavan ja helppolukuisen tietopaketin taikasienten valokuvauksesta kiinnostuneille henkilöille, joilla ei ole aiheesta aikaisempaa kokemusta.

Koska kyse on nimenomaan aloittelijan oppaasta, keskitymme yleisimmän Suomessa kasvavan taikasienen – suippumadonlakin (*Psilocybe semilanceata*) – löytämiseen ja tunnistamiseen. Muut Suomessa kasvavat taikasienet jätetään oppaassa kokonaan huomioimatta, koska ne ovat harvinaisempia ja niiden tunnistaminen on vaikeampaa. Näistä sienilajeista kiinnostuneelle valokuvaajalle löytyy runsaasti ohjemateriaalia sekä kirjallisuudesta että Internetistä.

Taikasienillä on dokumentoituja lääkinnällisiä ominaisuuksia. Niiden sisältämät psilosybiini ja psilosiini ovat paras tunnettu lääkitys Hortonin syndroomaan eli sarjoittaiseen päänsärkyyn. Säännöllisellä taikasienten nauttimisella on myös mielenterveyttä ylläpitävä vaikutus. Taikasienet ovatkin tutkittu ja turvallinen vaihtoehto lääketeollisuuden tuottamille hengenvaarallisille psyykenlääkkeille, jotka eivät koskaan paranna, vaan pikemminkin aiheuttavat mielenterveysongelmia.

Tämän oppaan tarkoituksena ei ole kuitenkaan neuvoa taikasienten käytössä lääkinnällisiin, henkisiin tai viihteellisiin tarkoituksiin. Nämä aktiviteetit on kriminalisoitu Suomessa tätä kirjoitettaessa voimassaolevassa huumausainekieltolaissa. Oppaan sisältämiä ohjeita tulee soveltaa kieltolain kumoamiseen saakka ainoastaan valokuvaamiseen ja muihin lain sallimiin tarkoituksiin!

Psilosybiinipitoisten sienten poimiminen, kasvatus, hallussapito ja nauttiminen on kriminalisoitu Suomen Huumausainekieltolaissa.

TAIKA – Kenttäopas Taikasienivalokuvaajille.
Toinen, numeroitu painos 300 kpl.
No: / 300

© 2015 Suomen Taikasieniyhdistys (STaSi) ry.
Etukannen ja takakannen valokuvat © Knarkkorven.
Tätä opasta saa vapaasti jakaa sähköisessä tai painetussa muodossa.
Oikeudet muutoksiin pidätetään.
Painettu Venäjällä happovapaalle hamppupaperille.

Tuorein versio oppaasta löytyy osoitteesta
http://www.lycaeum.org/wiki/File:Taika_kenttaopas_taikasienivalokuvaajille.pdf

SISÄLLYSLUETTELO

Taikasienivalokuvaajan menestysresepti ... 3
Etsintäkohteen paikantaminen ... 5
Tyypilliset kasvuympäristöt ... 5
Minkälaisista maastoista kannattaa etsiä? ... 5
Mistä ei kannata etsiä? ... 6
Tärkeimmät kasvit ja sienet joiden yhteydessä suippumadonlakit kasvavat ... 7
Tarkempi etsintä valitussa kohteessa ... 9
Valokuvattavan sienikandidaatin tunnistaminen ... 9
Suippumadonlakin ulkoasu ... 10
Tunnistaminen eri elinkaaren vaiheissa ... 11
Tunnistuksen varmistaminen ... 16
Suippumadonlakkia muistuttavat sienet ... 16

TAIKASIENIVALOKUVAAJAN MENESTYSRESEPTI

Taikasienivalokuvaajan menestysresepti on lyhyt ja yksinkertainen: ***Etsi oikeita sieniä. Etsi oikeaan aikaan. Etsi oikeista paikoista. Etsi tarkasti.***

Suippumadonlakkien löytäminen ei ole helppoa edes kokeneelle taikasienivalokuvaajalle, mutta tässä oppaassa kerrottuja ohjeita noudattamalla se tulee paljon helpommaksi.

Etsi oikeita sieniä

Aloittelevalla taikasienivalokuvaajalla on usein enemmän intoa kuin malttia. Suippumadonlakin yksilöiviä tuntomerkkejä ei välttämättä opetella kunnolla, vaan etsitään kaikkia mahdollisia sieniä, jotka etäisesti muistuttavat suippumadonlakkia.

Suomessa kasvaa kuitenkin noin 6 000 tunnettua sienilajia. Lisäksi Suomessa on arvioitu olevan vähintään satoja sienilajeja, joita ei ole tieteellisesti luokiteltu. Monet näistä tuhansista sienilajeista muistuttavat ainakin jossain elinkaaren vaiheessa joidenkin tunnuspiirteiden osalta suippumadonlakkia. Siksi on erityisen tärkeää opetella kaikki keskeiset tunnuspiirteet. Lisäksi on tärkeää oppia sienen elinkaaren vaikutus tunnuspiirteisiin.

Etsi oikeaan aikaan

Suippumadonlakkeja saattaa esiintyä Suomen olosuhteissa heinäkuusta aina pysyviin pakkasiin ja lumen tuloon saakka. Kuitenkin kesäkuukausina madonlakkien esiintyminen on parhaassakin tapauksessa hyvin vaatimatonta. Otollisimpana valokuvausaikana ilman keskilämpötila on +5 ja +15 asteen välillä (yölämpötila alle +10 astetta). Myös sateita on runsaasti: suippumadonlakki vaatii kasvaakseen paljon kosteutta. Otollisin viileä ja märkä ajanjakso ajoittuu yleensä syyskuun ja marraskuun väliin.

Kokeneemmat valokuvaajat voivat satunnaisesti onnistua tekemään pieniä löytöjä tutuista valokuvausmaastoistaan jo heinäkuun puolella. Aloittelijan kannattaa kuitenkin aloittaa varsinaiset etsinnät aikaisintaan elokuun puolessavälissä. Muuten voi käydä niin, että into ehtii laantua siihen mennessä, kun varsinainen sienisesonki on käynnissä. Kesälläkään ei tarvitse olla toimettomana: ajan voi käyttää otollisen näköisten maastojen kartoittamiseen myöhemmin tapahtuvia etsintöjä varten.

Suosituimmilla valokuvausalueilla suurten asutuskeskusten lähettyvillä käy usein myös sellaisia sieniharrastajia jotka valokuvauksen sijaan poimivat sienet mukaansa. Tämä luonnollisesti haittaa valokuvaamista. Onneksi sienen elinkaari on vain muutamia päiviä, eli otollisten säiden jatkuessa samoilla paikoilla kasvaa todennäköisimmin jo uudet sieniyksilöt siihen mennessä, kun itse ehdit paikalle.

Etsi oikeista paikoista

Tätä ohjetta ei voi liikaa korostaa. Monet etsivät suippumadonlakkeja päiväkausia vääränlaisilta paikoilta, eivätkä siksi myöskään löydä niitä. Toivo ja innokkuus saa aloittelevan sienivalokuvaajan helposti näkemään kaikki maastot otollisina taikasienimaastoina ja kaikki hiemankin suippumadonlakkeja muistuttavat sienet suippumadonlakkeina.

Yksi tyypillisimmistä aloittelijan virheistä on etsinnän kohdistaminen liian metsäisiin tai liian kuiviin maastoihin. Suippumadonlakit eivät viihdy etenkään havupuiden lähellä. Ylipäätään runsas puusto on hyvä merkki siitä, että paikka ei ole otollinen etsintäkohde. Suippumadonlakit vaativat paljon kosteutta kasvaakseen, joten rutikuivilta niityiltä etsiminen on ajan tuhlausta vaikka siellä kasvaisikin nurmilauhaa tai muita suippumadonlakin indikaattorikasveja.

Etsi tarkasti

Suippumadonlakit ovat kooltaan pieniä, ja ne sulautuvat hyvin kasvuympäristöönsä. Etenkin pitkässä heinikossa sienet kätkeytyvät helposti ruohotuppaiden alle. Tällöin tuppaita täytyy hieman käännellä, jotta sienet tulevat näkyviin. Usein käykin niin, että löydettyäsi ensimmäiset suippumadonlakit, huomaat niiden kasvavan samalla alueella runsain mitoin.

ETSINTÄKOHTEEN PAIKANTAMINEN

Suippumadonlakkeja voi löytyä hyvinkin erilaisista paikoista. Sattuma suosii valmistautunutta mieltä. Kuitenkin tietynlaisilla alueilla suippumadonlakkeja kasvaa huomattavasti runsaammin kuin muualla.

Kokeneemmat valokuvaajat valitsevat usein huolella jo etukäteen kohteet, joista he lähtevät etsimään suippumadonlakkeja. He käyttävät apunaan *Google Earthin* tai *Bing Mapsin* kaltaisia ilmaisia verkkopohjaisia työkaluja, joilla voidaan tehdä ilmakuvien avulla hyvinkin tarkkoja havaintoja mahdollisesti otollisista valokuvausmaastoista.

Tyypilliset kasvuympäristöt

Suippumadonlakki viihtyy erityisesti kosteilla ravinteikkailla niityillä sekä vanhoilla laitumilla tai heinäpelloilla, joilla kasvaa rehevää ruohoa paksuina mattoina tai tuppaina. Hyvillä kasvupaikoilla kasvaa usein myös valkoapilaa ja sammalta.

Jos niityllä kasvaa runsain mitoin kukkia tai yrttikasveja, se ei luultavimmin ole otollinen suippumadonlakin kasvupaikka. Sama koskee niittyjä, joilla ruoho on yksinkertaisesti kasvanut hyvin pitkäksi. Niityiltä, joilla kasvaa nurmilauhaa suurina mättäinä, löytyy usein suurikokoisia suippumadonlakkeja. Lyhyemmän ruohon seassa kasvavat suippumadonlakit ovat puolestaan pienempiä, mutta niitä voi olla hyvin paljon.

Suippumadonlakki ei koskaan kasva suoraan lannassa. Sen sijaan laitumilla se kasvaa usein lantakasojen välittömässä läheisyydessä.

Suippumadonlakin kannalta tärkeimmät ympäristötekijät ovat **oikeanlainen kasvualusta** ja **sopiva kosteustasapaino**. Suippumadonlakit kasvavat tyypillisimmin ruohikkoisilla ja/tai heinikkoisilla alueilla joissa on riittävästi kosteutta. Suippumadonlakki ottaa ravintonsa heinäpohjaisesta kasvijätteestä, jota on tyypillisesti ehtinyt kertyä jo jonkin aikaa ennen sienten ilmestymistä kyseiselle kasvupaikalle. Maaperä on usein hiekkapitoista.

Suippumadonlakin vaatiman kosteuden takia se viihtyy harvemmin kovin mäkisessä maastossa. Tyypillisesti etenkin laajemmat kasvualueet ovat kohtalaisten tasaista maastoa. Pienet painanteet ovat kuitenkin otollisia kasvupaikkoja, koska kosteus kerääntyy usein juuri niihin.

Suippumadonlakin suosimilla kasvupaikoilla ei tyypillisesti ole juuri lainkaan puustoa.

Minkälaisista maastoista kannattaa etsiä?

Aloittelevan taikasienivalokuvaajan kannattaa ehdottomasti keskittää etsinnät alla mainituille laidun- ja niittyalueille. Kun kokemusta alkaa kertyä, etsintöjä voi laajentaa myös muille potentiaalisille kasvualueille.

Laitumet (+++)

Lehmä-, hevos- ja lammaslaitumet ovat vanhojen heinäpeltojen ohella potentiaalisimpia valokuvausmaastoja. Kannattaa tarkistaa sekä käytössä olevat laitumet, että käytöstä poistuneet laitumet, joilla eläimiä ei enää ole.

Niityt ja heinäpellot (+++)

Käytöstä poistuneilla heinittyneillä pelloilla alkaa usein hyvin nopeasti kasvaa nurmilauhaa mättäinä. Pikkuhiljaa ne valtaavat koko pellon. Muutaman vuoden kuluessa heinäpellolle kertyy niin paljon kuollutta lauhamassaa, että olosuhteet tulevat otollisiksi suippumadonlakin kasvulle. Lisäksi paikalla täytyy kuitenkin olla myös riittävästi luontaista kosteutta. Heinäpellot ovat monien valokuvaajien ykköskohteita valokuvauspaikkoja etsittäessä, koska niillä kasvaa usein lauhatuppaita laajoina sektoreina, ja sieniä on tyypillisesti hyvin helppo löytää suuriakin määriä. EU:n harjoittama maatalouspolitiikka pitää huolen siitä, että kesantopeltojen määrä tulee jatkossakin vain lisääntymään.

HUOM! Älä sekoita heinäpeltoja ja viljapeltoja. Käytössä olevalta viljapellolta on turha etsiä taikasieniä.

Runsasravinteiset nurmialueet (++)
Suippumadonlakille suotuisia runsasravinteisia nurmialueita löytyy joskus aivan kaupunkien keskustoista. Siksi ne ovatkin erityisesti sellaisten valokuvaajien suosiossa, joilla ei ole autoa käytettävissään. Yksi esimerkki tällaisista alueista on *aidatut koirien ulkoilutusalueet.* Silmät kannattaa kuitenkin pitää auki kaikilla nurmialueilla, missä näkyy oikeanlaista ruohomätästä.

Suurten sähkölinjojen alaiset ruohikkoiset alueet (++)
Suippumadonlakki viihtyy usein juuri sellaisissa maastoissa mitä ihminen on ”haavoittanut” luontoa. Näihin kuuluu myös suurten sähkölinjojen alta löytyvät ruohikkoiset alueet. Kannattaa kuitenkin muistaa, että valtaosa sähkölinjojen alaisista alueista ei suinkaan ole otollista maastoa suippumadonlakkien kasvun kannalta. Sähkölinjojenkin yhteydessä oikea aluskasvillisuus ja kosteustasapaino ovat ne ratkaisevat tekijät.

Golfkentät (++)
Suippumadonlakkeja kasvaa toisinaan myös golfkentillä, edellyttäen että niillä ei ole käytetty sienten torjunta-aineita. Otollisin paikka etsiä ovat raffialueet, joilla ruoho on noin 6-10 cm korkuista.

Ruohon lyhyydestä johtuen sienten havaitseminen on hyvin helppoa. Paikalle täytyy kuitenkin osua juuri oikeaan aikaan, kun kasvuolosuhteet ovat optimaaliset, eivätkä itiöemät ole vielä joutuneet ruohonleikkurin kitaan. Golfaajat ovat hieman ahdasmielistä väkeä, eivätkä välttämättä suhtaudu myötämielisesti kameroidensa kanssa kentällä sekoilevaan valokuvaajaan.

Ojanpientareet ja tienreunat (+)
Teiden reunoilla kasvaa usein oikeanlaista heinikkoa. Kuitenkin nämä alueet ovat tyypillisesti niin pieniä, että niistä löytyy harvoin kovin suuria suippumadonlakkiesiintymiä. Sen sijaan umpeenkasvaneiden ojien uumenista voi joskus löytyä suurempiakin esiintymiä.

Metsäpolut ja metsäniityt (+)
Vaikka metsäinen maasto ei tyypillisesti tarjoa otollista kasvuympäristöä suippumadonlakeille, niitä saattaa kuitenkin löytyä metsän keskellä olevalta niityltä tai metsäpolulta. Metsäisessä maastossa kasvavien sienten tunnistaminen ei ole kuitenkaan aivan aloittelijoiden puuhaa. Liian innokas aloittelija voi erehtyä luulemaan esimerkiksi tappavan myrkyllistä *suippumyrkkyseitikkiä* suippumadonlakiksi.

Mistä ei kannata etsiä?

Metsäiset alueet (---)
Suippumadonlakit eivät viihdy etenkään havumetsissä, mutta ylipäätään runsas puusto on hyvä indikaattori sille että todennäköisesti paikalla ei kasva suippumadonlakkeja. Poikkeuksena tähän on metsien keskellä olevat niittyalueet, joilta jotkut ovat löytäneet suuriakin madonlakkiesiintymiä.

Käytössä olevat pellot ja kasvimaat (---)
Viljelykäytössä olevilta pelloilta, kasvimailta ja perunamailta on turha etsiä suippumadonlakkeja. Poikkeuksia saattavat olla peltojen laitamat sekä avo-ojat, joissa saattaa kasvaa otollista heinikkoa ja sen mukana myös suippumadonlakkeja.

Suot (--)
Vaikka suippumadonlakki vaatii kosteutta menestyäkseen, se ei tyypillisesti kasva soilla tai soistuvalla maalla.

Kuivat nurmialueet ja heinikot (--)
Nurmilauhaa kasvaa myös huomattavasti kuivemmilla paikoilla, kuin missä suippumadonlakit viihtyvät. Tästä johtuen lauhojen esiintyminen ei välttämättä takaa suippumadonlakkien esiintymistä samalla alueella. Yksi hyvä indikaattori oikeasta kosteustasapainosta on se, kasvaako alueella ylipäätään mitään sieniä. Jos alueella ei näytä kasvavan muitakaan sieniä, joko paikka ei ole potentiaalinen suippumadonlakeille, tai olet liikkeellä liian aikaisin.

Tärkeimmät kasvit ja sienet joiden yhteydessä suippumadonlakit kasvavat

Ruohot ja heinät

Ruohokasveista tärkein indikaattorikasvi on nurmilauha (*Deschampsia cespitosa*). Toinen mahdollinen indikaattorikasvi on röyhyvihvilä (*Juncus effusus*). Muutenkin ruoho- ja heinäkasvien (esimerkiksi röllit ja ruokohelpi) esiintyminen alueella on hyvä merkki siitä, että alueelta saattaa löytyä myös suippumadonlakin suosimaa kasvillisuutta.

Vaikka suippumadonlakki ei yleensä kasva samassa kohtaa niittyä kuin maitohorsmat *(Chamerion angustifolium)*, horsmien olemassaolo kertoo kyseisen alueen rehevyydestä. Tämä parantaa myös sitä mahdollisuutta että läheltä löytyy suippumadonlakkeja.

Sammalet

Sammalet viihtyvät kosteissa paikoissa, aivan kuten suippumadonlakkikin. Etenkin kangaskynsisammalta (*Dicranum polysetum*) ja niittyliekosammalta *(Rhytidiadelphus squarrosus)* löytyy usein niiltä alueilta, joilla suippumadonlakki kasvaa. Suippumadonlakit kasvavat kuitenkin harvoin alueilla, joissa sammalten kasvu on erityisen runsasta.

Puusto

Suippumadonlakkeja ei kannata etsiä metsästä, mutta sen sijaan otollisten heinikoiden tai nurmialueiden välittömässä yhteydessä kasvaa usein väljästi *koivua*, *leppää* tai *pajua*.

Sienet

Suippumadonlakin suosimilla kasvualueilla kasvaa tyypillisesti myös muita sieniä. Ylipäätään sienten esiintyminen muuten otolliselta vaikuttavassa maastossa on hyvä merkki siitä että alue kannattaa käydä tarkemmin läpi.

Mustesienet *(Coprinus)* ovat monien taikasienivalokuvaajien mielestä tärkeä kasvupaikkaindikaattori. He etsivät aina ensin mustesieniä ja sitten ryhtyvät etsimään samalta alueelta suippumadonlakkeja. Lisäksi monet kirjoheltta- *(Panaeolus)*, hiippo- *(Mycena)* sekä kuupikkalajit *(Conocybe)* viihtyvät usein samoilla alueilla kuin suippumadonlakki. Laitumilla lantakaulussieni *(Stropharia semiglobata)* on hyvä indikaattorisieni, vanhoilla pelloilla ja nurmialueilla vastaavasti tarhakaulusieni *(Stropharia caerulea)*.

Nurmilauha *(Deschampsia cespitosa)*

Tarkempi etsintä valitussa kohteessa

Sopivan kohteen löydyttyä on aika tehdä tarkempi havainnointi kohteen sisällä. Etenkin autolla liikuttaessa on usein vaikea tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä kohteen otollisuudesta, ennen kuin nousee autosta ulos ja pääsee kohteeseen lähietäisyydelle. Tästä johtuen tarkastaminen kannattaa tehdä kaksivaiheisesti. Ensin tehdään nopeahko silmäily ja arvioidaan, onko kohde ylipäätään sellainen että siihen kannattaa tutustua tarkemmin. Alustavassa silmäilyssä arvioidaan, onko kohteessa riittävästi oikeanlaisia ”indikaattorikasveja”, näyttävätkö kosteusolosuhteet sopivilta ja näyttääkö kohteessa ylipäätään kasvavan mitään sieniä.

Jos alustava tarkistus näyttää lupaavalta, kohteen perusteellisempaan tarkastamiseen kannattaa varata aikaa tyypillisesti vähintään 1-2 tuntia. Hyvin usein suippumadonlakit kasvavat vain tietyllä sektorilla yksittäisen kohteen sisällä. Liian nopea tai liian ylimalkainen tarkastus saattaa johtaa suippumadonlakkeja sisältävän kohteen virheelliseen hylkäämiseen. Jos alue on selvästi epäotollinen, hylkäämispäätös kannattaa tehdä nopeasti. Yhden päivän aikana et kuitenkaan pysty tarkistamaan kovin montaa kohdetta perusteellisesti.

Jos aikaa riittää, kannattaa luonnollisesti tutkia koko alue hyvin tarkkaan. Jos aika ei riitä koko paikan tarkistamiseen, kannattaa keskittyä sellaisiin alueisiin, jotka näyttävät muita rehevämmiltä. Usein nämä näkyvät jo kauas vihreämpinä laikkuina. Kannattaa myös olla silmä tarkkana aina, jos tulet sellaiselle vyöhykkeelle, missä esiintyy muita sieniä.

Etsiminen kannattaa yleensä keskittää lauha- ja röyhyvihvilämättäisiin. Näiden mättäiden kohdalla on syytä pysähtyä kunnolla ja polvistua, ellei suorastaan kontata. Pieni nöyrtyminen kuuluu tässä kohden asiaan. Usein suippumadonlakit kasvavat mättäiden sisällä niin piilossa, että ne eivät näy ennen kuin mätästä hieman ”avataan”. Mättäiden lisäksi kannattaa kurkistaa myös maahan kaadettujen heinien alle.

Kun löydät kohteesta ensimmäiset suippumadonlakit, kannattaa tarkistaa hyvin tarkasti aivan läheisimmät alueet. Hyvin tyypillisesti sienet ovat levittäytyneet myös ympäröivälle vyöhykkeelle.

VALOKUVATTAVAN SIENIKANDIDAATIN TUNNISTAMINEN

Suippumadonlakin ulkonäkö vaihtelee suuresti riippuen useasta eri tekijästä. Tästä johtuen etenkin aloittelijan silmissä lukuisat muut sienilajit saattavat muistuttaa sitä. Kun halutaan kovasti valokuvata juuri suippumadonlakkeja, muiden sienten samankaltaiset piirteet alkavat korostua valokuvaajan silmissä. Jos yhtään epäilet onko löytämäsi sieni sittenkään suippumadonlakki, se luultavimmin ei ole sitä.

Jos yhtään epäilet, onko löytämäsi sieni sittenkään suippumadonlakki, se luultavimmin ei ole sitä.

Sieniä etsittäessä ja tunnistettaessa tulee käyttää kaikkia aistejaan. Itiöemien ulkoinen olemus voi vaihdella paljon, joten pelkkään näköaistiin luottaminen voi olla petollista. Nyrkkisääntönä voidaan pitää, että tunnistusta ei koskaan saisi jättää yhden aistin varaan. Moni kokeneempi taikasienivalokuvaaja noudattaa tätä sääntöä ihan huomaamattaan kokeilemalla sienen ulkomuodon tarkkailun lisäksi sormilla, että lakista löytyy myös pintakalvo.

Kasvupaikka on keskeinen tunnistustekijä. Jos tunnistettavan sienikandidaatin kasvupaikka ei ole jokin tässä oppaassa mainituista tyypillisistä kasvuympäristöistä, eikä sinulla ole aiempaa kokemusta suippumadonlakin onnistuneesta tunnistamisesta, tunnistettava sieni ei mitä todennäköisimmin ole suippumadonlakki.

Suippumadonlakin ulkoasu

Suippumadonlakin ulkoasu vaihtelee hyvin paljon yksilöittäin, sekä elinkaaren vaiheen mukaan. Alussa saattaa olla helpompi keskittyä klassiset piirteet omaaviin yksilöihin, kunnes sieni tulee tutummaksi. Tunnistamista helpottaa se, että yleensä **suippumadonlakit kasvavat ryppäinä**. Tunnistamista ei siis tarvitse tehdä yhden yksilön perusteella, vaan tyypillisesti **kasvupaikalta löytyy useita eri kasvuvaiheissa olevia yksilöitä**.

Lakin muoto

Suippumadonlakin lakki on muodoltaan **pipomainen tai kirkonkellomainen**. Lakki on 0,5-5 cm leveä ja 1-3 cm korkea. Tunnusomaisin piirre on **lakin keskuskohouma eli "nänni"**. On kuitenkin myös paljon muita sienilajeja, joilla on vastaavalla tavalla lakin keskiosa koholla. Suippumadonlakin nänni on ”terävämpi” ja nännimäisempi kuin useimmilla muilla sienillä. Tyyppiyksilön tunnistaa hyvin helposti. Toisaalta kaikilla yksilöillä nänni ei näy kovin selvästi.

Toinen tärkeä lakin muotoon liittyvä tunnusmerkki **on sisäänpäin kääntyneet, epätasaiset lakin reunat**, etenkin nuoremmilla yksilöillä. **Suippumadonlakin heltat eivät koskaan näy lakin reunojen yli.**

Kypsemmillä yksilöillä lakki on auennut ja muodoltaan kartiomaisempi, päivänvarjomainen. Reunat ovat usein jo hieman rispaantuneet. Vanhoilla yksilöillä nänni ei näy enää yhtä korostuneesti kuin nuoremmilla yksilöillä. **Lakki ei kuitenkaan ole teevadin tai puolikuun muotoinen**. Joskus harvoin saattaa löytyä yksittäisiä ylikypsiä tai muuten epämuodostuneita yksilöitä, joilla on tällainen muoto, mutta niiden esiintyvyys on promilleluokkaa.

Suippumadonlakin lakissa on **kalvo, joka tuntuu kosteana tahmealta ja hyytelömäiseltä**. Kalvo myös irtoaa helposti. Tätä voi usein käyttää tunnistamisen apuna, jos ollaan muuten epävarmoja tunnistamisen suhteen.

Lakin väri

Suippumadonlakki on **kosteusmuuntuva** – lakin väri muuttuu kosteuden mukaan. Nuorilla ja tuoreilla sienillä lakin yläpinta on **tummanruskea tai vihertävän ruskea** ja aavistuksen läpikuultava. Tiheät **heltat** tyypillisesti kuultavat hieman lakin lävitse ja **näkyvät pystysuorina viivoina**. Sen sijaan **kuivuneemmat yksilöt ovat väriltään hyvinkin vaaleanruskeita**, savenvärisia, eivätkä enää lainkaan läpikuultavia. Myös ylikypsät sienet ovat kosteina tummanruskeita.

Kosteusmuuntuvuus on yksi parhaista tunnusmerkeistä, kun sitä oppii hyödyntämään oikealla tavalla. Samoista paikoista saattaa löytyä muita sieniä joiden väri on tuoreena tai kosteana samanlainen kuin suippumadonlakilla, mutta niiden väri ei usein vaihdu samalla tavalla kosteuden mukaan kuin suippumadonlakilla.

Jos tuoreen tummanruskean ja läpikuultavan sieniyksilön poimisi maasta ja laittaisi kuivumaan, se vaihtaisi muutamassa tunnissa värinsä vaaleanruskeaksi. Vastaavasti jos jo hieman kuivahtaneen yksilön laittaisi veteen, se muuttuisi jälleen tummanruskeaksi. Tulee kuitenkin muistaa, että **taikasienten poimiminen on nykyisen kieltolain mukaan huumausainerikos.**

Värin osalta toinen yleinen tunnuspiirre on **itiöistä tummunut lakin alareuna**. Suippumadonlakin itiöpöly on purppuranruskeaa.

Heltat

Tiheät, kapeatyviset heltat ovat tumman ruskeanharmaat tai oliivinharmaat. Niissä on usein myös violettia vivahdetta johtuen siitä, että itiöt ovat violetteja. Aivan nuorimmilla yksilöillä helttojen väri on harmaampi, koska niiden itiöt eivät ole vielä kypsiä.

Heltat kulkevat vinosti lakin yläreunasta alaspäin. **Heltat eivät koskaan ole 90 asteen kulmassa jalkaan nähden.**

Jalka

Suippumadonlakin jalka on pitkä ja hyvin ohut: pituus 4-10 cm ja paksuus 0,1-0,3 cm.

Jalka on usein hieman taipunut tai kiero, harvemmin tikkusuora. **Rakenteeltaan jalka on sileä ja varsin kimmoisa**. Se ei katkea tai murru aivan pienestä kosketuksesta – tämä on hyvä tuntomerkki, sillä tässä suhteessa suippumadonlakki eroaa useista muista sitä joiltakin osin muistuttavista sienilajeista.

Jalan väri on vaaleanruskea, ei esimerkiksi valkoinen, keltainen, oranssi tai violetti. Väri tummenee tyveä kohti. Kosteana jalan väri on hieman tummemman ruskea.

Useimmilla muilla taikasienilajeilla ns. ”bruisingia” eli psilosiinin sinistymisreaktiota pidetään yhtenä parhaista tunnusmerkeistä. Sinistymisreaktiolla tarkoitetaan sitä että sienen vauriokohdassa väri muuttuu sinertäväksi. Suippumadonlakilla tätä ilmiotä esiintyy ainoastaan tyvessä, jos sieni poimitaan ylös ja jalan mukana nousee maasta hieman sienirihmastoa. Kieltolakia noudattava taikasienivalokuvaaja ei kuitenkaan poimi valokuvaamiaan sieniä, joten bruising on hieman harvemmin käytetty tunnistusmenetelmä.

Jalan sisällä kulkee yksi kapea, vaikeasti havaittava reikä.

Haju

Suippumadonlakin haju on heikko. Kokeneemmat valokuvaajat oppivat käyttämään myös hajua tunnistuskriteerinä, mutta aloittelijalle hajuaistista ei ole oleellista apua tunnistamisessa.

Maku

Kaikkia Suomessa kasvavia sieniä – jopa valkokärpässientä – voi maistella ottamalla pienen palan suuhunsa kunhan sen sylkee heti maistamisen jälkeen pois. Mikään suomalainen sieni ei ole niin myrkyllinen, että tällaisesta aiheutuisi vaaraa.

Suippumadonlakin maku on hyvin mieto, multaisen herkkusienimäinen.

Tunnistaminen eri elinkaaren vaiheissa

Elinkaaren vaiheen ja kosteustason vaikutus sienen ulkoasuun on yksi tärkeimmistä asioista, mitä aloittelijan tulee ymmärtää tunnistusten tekemisessä.

Internetistä löytyy valtavasti valokuvia suippumadonlakeista. Näissä valokuvissa esiintyy ulkonäöltään hyvinkin paljon toisistaan poikkeavia sieniä, vaikka kaikki ovat suippumadonlakkeja. Aloittelijalle tämä voi olla hyvin hämmentävää, ja lisää erityisesti ”väärien positiivisten” riskiä. Kuitenkin oikein ymmärrettynä sekä kosteusmuuntuvuus, että muutaman päivän elinkaaren aikana tapahtuvat muutokset ulkoasussa jopa helpottavat sienen tunnistamista. Suippumadonlakit kasvavat tyypillisesti ryppäinä - useimmiten samalta kasvupaikalta löytyy eri kasvuvaiheissa olevia yksilöitä. Usean eri elinkaaren vaiheessa olevan sieniyksilön perusteella voidaan tehdä paljon varmempi tunnistaminen, kuin yksittäisen yksilön perusteella.

Elinkaaren vaiheen ja kosteustason vaikutus sienen ulkoasuun on yksi tärkeimmistä asioista, mitä aloittelijan tulee ymmärtää tunnistusten tekemisessä .

Nuori sieni

Nuoret sieniyksilöt ovat usein vaikeimpia tunnistaa, koska niissä suippumadonlakeille tyypillisimmät ominaispiirteet eivät vielä erotu kovin selvästi. Nuorimmissa yksilöissä nänni ei näy joko lainkaan, tai erottuu vain hieman. Toisaalta lakin kärki usein ikään kuin ”hehkuu” muuta lakkia läpikuultavampana. Väriltään nuoret yksilöt ovat varttuneempia ikätovereitaan vaaleampia, eikä niiden lakin reunat ole vielä tummuneet itiöistä. Nuorimmat sienet ovat lähestulkoon aina kosteita, johtuen yksinkertaisesti siitä että uusia sieniä kasvaa eniten nimenomaan sateiden jälkeen.

Täysikasvuinen sieni

Täysikasvuisen sienen ulkoasu on lähimpänä ”tyyppiyksilöä”, jossa erottuu selvästi suippumadonlakin tunnusomaisimmat piirteet:

- Pipomainen lakki, jossa on ylhäällä nänni
- Itiöistä tummaksi värjäytynyt ja hieman sisäänpäin kääntynyt alareuna

Täysikasvuinen sieni on usein myös ehtinyt hieman kuivahtaa, jolloin läpikuultava tummemman ruskea väri on saattanut vaihtua kellertävän hiekanruskeaan.

Vanha sieni

Vanhat sieniyksilöt ovat usein ne joihin tarkkasilmäinen valokuvaaja ensimmäisenä törmää, koska ne ovat ehtineet kasvaa korkeammiksi ja erottuvat selvemmin ruohotuppaista. Elinkaarensa loppua lähestyvän suippumadonlakin lakki on tyypillisesti avautunut niin, että se saattaa poiketa ulkoasultaan huomattavasti tyyppiyksilöstä. Lakin muotoa voisi kuvata loivaksi kartioksi tai päivänvarjoksi. Lakin alareunat eivät ole enää kääntyneet sisäänpäin ja ovat itse asiassa usein jo hieman rispaantuneet. Osa lakeista voi olla jo melkein ”mätiä”, jolloin yksilön tunnistaminen täytyy tehdä lähinnä jalan muodon ja kimmoisuuden perusteella. Vanhat sieniyksilöt ovat kosteina usein väriltään hieman tummempia kuin nuoremmat yksilöt. Kuivana niilläkin on kuitenkin tuttu hiekanruskea sävy.

Hyvin nuoria suippumadonlakkeja.

Kuvat © Knarkkorven.

Nuorehkoja, kosteita suippumadonlakkeja.

Nänni on hehkuvan läpikuultava.

Huomaa tummanruskea väri, sekä itiöiden tummentama epätasainen alareuna.

Vasemmanpuoleinen lakki on ehtinyt hieman kuivua yläosasta. Lakin alaosa on kosteampi ja siitä näkyy läpi tiheät heltat. Oikeanpuoleisessa lakissa myös nänni on edelleen läpikuultava.

Jalan yläosa on jo ehtinyt hieman värjäytyä itiöistä.

Täysikasvuisia tyyppiyksilöitä, joista näkyy havainnollisesti kosteuden vaikutus sienen väriin. Kuva © Lion’s Mane.

Huomaa lakin kartiomaisempi, päivänvarjomainen muoto sekä rispaantuneet alareunat.

Varttuneempia suippumadonlakkeja.
Kuvat © Knarkkorven.

Myös vanhoilla yksilöillä lakki on kuivana vaalean hiekanruskea.

Tunnistuksen varmistaminen

Kokemuksen karttuessa pystyt pian tekemään tunnistuksia täysin itsenäisesti. Kuitenkin erityisesti aivan ensimmäisten yksilöiden tunnistamisen osalta kannattaa turvautua asiantuntija-apuun. ***Psilosybiini.info*** sivustolla on tarjolla vapaaehtoisvoimin toimiva sienten tunnistuspalvelu. Vastaava palvelu löytyy myös kansainväliseltä ***Shroomery.org*** sivustolta. Lataamalla yhden tai useamman kuvan sienestä elinympäristössään ko. sivustolle, saat yleensä asiantuntijan vastauksen muutaman tunnin tai viimeistään vuorokauden kuluessa. Tunnistamista helpottaa, jos otat sienistä lähikuvia useammasta eri kuvakulmasta (mielellään myös ylä- ja alapuolelta) ja yleiskuvan kasvupaikasta. Kannattaa myös lukea psilosybiini.info foorumilta ohjeet tunnistuspyyntöjen lähettämiseen ennen kuvien lähettämistä.

Jos otat kuvia esimerkiksi kännykkäkameralla, kannattaa muistaa että kuvien ns. metadataan saattaa tallentua kuvauspaikan GPS-koordinaatit. Tällä ei ole sinänsä muuten mitään väliä, mutta jotkut valokuvaajat eivät halua paljastaa toisille omia suosituimpia valokuvauspaikkojaan. Myös ohjeet ja työkalut näiden tunnistustietojen poistamiseen kuvista löytyvät psilosybiini.info foorumilta.

Muistathan kuitenkin välttää tunnistuspalvelun turhaa kuormittamista sellaisilla sienikuvilla joista tiedät jo lähes varmasti itsekin että ne eivät esitä suippumadonlakkeja. Palvelun ensisijaisena tarkoituksena on ehkäistä se että valokuvaaja epähuomiossa kuvaisi väärän lajin sieniä kuvitellen niiden olevan suippumadonlakkeja. Tarkoituksena ei ole että aloitteleva taikasienivalokuvaaja kuvaa kaikki vastaantulevat etäisesti suippumadonlakkia muistuttavat sienet ja kyselee tunnistuspalvelusta ”mikä sieni tämä on?” Yleisille sienten tunnistuspyynnöille löytyy muita tunnistuspalveluita. Lähetä siis psilosybiini.infon tunnistuspalveluun ainoastaan sellaisia kuvia joita itse pidät suurella todennäköisyydellä suippumadonlakkeina, mutta haluat vielä lopullisen varmistuksen asiaan.

Tunnistaminen on tärkeää jo pelkästään valokuvaamisen takia – ethän halua valokuvata vääriä sieniä. Kuitenkin erityisen tärkeää sienten tunnistaminen on jos ne saattavat päätyä spirituaaliseen tai lääkinnälliseen käyttöön. **HUOM! Suomen nykyisessä huumausainelainsäädännössä taikasienet on määritelty huumausaineiksi, joiden poimiminen, kasvattaminen, hallussapito ja käyttö on ankarasti kielletty.**

Lakia rikkomalla voit joutua vankilaan, mutta syömällä vääriä sieniä voit joutua hautaan tai loppuiäksesi dialyysikoneeseen.

ÄLÄ KOSKAAN SYÖ SIENIÄ JOIDEN TUNNISTAMISESTA ET OLE SATAPROSENTTISEN VARMA!

SUIPPUMADONLAKKIA MUISTUTTAVAT SIENET

Aloittelijat luulevat toisinaan suippumadonlakeiksi mitä ihmeellisimpiä sieniä mitä ihmeellisimmin perustein. Lukemattomilla Suomessa kasvavilla sienillä löytyy samoja tunnuspiirteitä kuin suippumadonlakeilla. Kuitenkin muutama samoissa kasvuympäristöissä usein esiintyvää sienilajia kattaa suurimman osan ”vääristä positiivisista” tunnistuksista.

- Kirjoheltat, erityisesti harmaakirjoheltta *(Panaeolus sphinctrinus),* ruskokirjoheltta *(Panaeolus acuminatus)* ja nurmikirjoheltta *(Panaeolina foenisecii)*
- Kuupikat, esim. valkokuupikka (*Conocybe albipes*) ja ruostekuupikka *(Conocybe tenera)*
- Nipukkamustesieni *(Coprinopsis acuminata)*
- Lantakaulussieni *(Stropharia semiglobata)*

Seuraavilla sivuilla on muutamia kuvia, jotka havainnollistavat näiden sienilajien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia suippumadonlakkiin verrattuna.

Tunnistatko joukosta suippumadonlakin?

Kuva © Knarkkorven.

Vasemmalta oikealle: 4 kpl kirjoheittoja (kaksi oikeanpuoleisinta hammaskirjoheittoja), 7 kpl lantakauluissieniä, 2 suippumadonlakkia, 7 kpl kuppikkaa (oikeanpuoleisin ruostekuppikka)

Nurmikirjoheltta *(Panaeolina foenisecii)* kasvaa runsaana tavallisilla kotinurmikoilla. Se sekoitetaan etenkin reunuskirjohelttaan, mutta toisinaan myös suippumadonlakkiin.

Nipukkamustesienellä *(Coprinopsis acuminata) on samanlainen läpikuultava nänni kuin suippumadonlakilla.*

Ylärivissä vasemmalla kolme ryhmää kirjohelttoja. Oikeanpuoleisin ryhmä on suippumadonlakkeja.
Alarivissä vasemmalta: oliivikirjoheltta, kuupikka, tunnistamaton laji, rusokas, helovahakas.

Kuvat © Knarkkorven.

Vasemmalla oliivikirjohelttoja, oikealla suippumadonlakkeja.

Etsi oikeita sieniä.
Etsi oikeaan aikaan.
Etsi oikeista paikoista.
Etsi tarkasti.

LAKKI	**Kirkonkellon tai pipon muotoinen. Vanhemmilla yksilöillä aurinkovarjomainen.**	**Teevadin tai puolenkuun muotoinen**
	Nännimäinen kärki	**Nänni esiintyy myös monilla muilla sienilajeilla.**
	Nuorilla yksilöillä reunat kääntyneet sisäänpäin, usein epätasaiset.	
	Itiöistä tummunut alareuna.	
	Väri märkänä tummanruskea ja läpikuultava, kuivana vaalean hiekanruskea.	**Ei vaihda väriä kosteuden mukaan.**
	Kosteana limainen kalvo lakin päällä.	
HELTAT	**Kulkevat vinosti ylhäältä alas kohti lakin reunaa.**	**90 asteen kulmassa jalkaan nähden**
	Väri ruskea.	**Väri oranssi tai valkoinen**
	Eivät näy lakin reunojen yli.	**Näkyvät lakin reunojen yli**
JALKA	**Ohut ja kimmoisa, väri vaaleanruskea.**	**Tumma tai violetti.**
	Yksi vaikeasti havaittava ohut reikä.	**Paljon reikiä jalassa.**
PAIKKA	**Laidun, niitty tai vanha heinäpelto Golfkenttä tai kotieläinten ulkoiluaitaus.**	**Metsä tai viljelty pelto.**
		Niitty, jolla kasvaa paljon kukkia tai yrttejä.

Psilosybiinipitoisten sienten poimiminen, kasvatus, hallussapito ja nauttiminen on kriminalisoitu Suomen Huumausainekieltolaissa.